

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czime alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr, $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Bandériális rendszer.

Festői látvány, midőn király-látogatások vagy egyéb ünnepek alkalmával a magyar bandérium felvonul. A ki a mindig siratott Rudolf trónörökös bevonulását látta, vagy a koronázási jubileumon részt vett: nem felejt el azt soha. Önkénytelenül megdobban a szív, villogni kezd a szem, s megfeszülnek az izmok, midőn az első lovas híres ősök utóda, drága paripáján, nagy vagyont érő nyeregszerszámmal, ruhával, czifra öltözetű apródoktól kísérve a színen feltűnik. S a mint a hosszú menet elvonul, valami büszke önteltség, hősi keménység költözik fel az arcra, melyben a régi lovas nemzetnek multjára való emlékezete, a daliás időknek öntudatlan átálmódása s a pillanatnak századvégi idegekkel való kiélvezése mind-mind benne van.

Igy történt ez most is Balassa-Gyarmaton. A ki ott volt, láthatta, a ki nem volt, olvashatta, hogy a Zubovics százados által vezetett bandérium mily jóhangzású neveket foglalt magában, mily drága és különféle paripákat, lovasonként változó dísz-ruhákat; azután azt is, hogy csak három napi önkéntes gyakorlat kellett a teljes sikeréhez a felvonulásnak, mely mint valami tündéres szappanbuborék, abban a pillanatban szertefoszlott, a mint a királylyal elhaladt.

Ez a kép jut eszembe, valahányszor egy egyházkerületi gyűlésen részt veszek. Az első napokban tömve van a terem. Világi nagyjaink száma teljes. Képviselők, főispánok, más notabilitások száma csillag. Azután a beszédek is mások, mint egyébkor. A hév nagyobb, a forma szónokiabb, a beszéd maga sűrűbb és hosszabb és az egész gyűlés képe ünnepélyesebb. Az ember szíve örömmel eltelik, midőn sokszor kicsiny dolgok felett is egyházi és világi rész-

ről országos hírű férfiak az elme teljes fegyverzetével komoly csatára szállnak. Másodnap, harmadnap és a gyűlés végén aztán egészen más a kép. Változik a szintér és a nagyteremből a kisterembe költöznek által a számban megfogyott alkotó tagok. Nincs már közönség, még képviselők is alig vannak, a notabilitások, világi urak meg végképen eltűntek. Egy-két esperes és ritkán főgondnok tárgyal az elnökséggel együtt. Tárgyal gyorsan, sebesen. De még sem olyan gyorsan, hogy valami fáradt unatkozottság ne látszanék meg az arcokon.

Ime ez annak az insurrectionalis rendszernek a kifolyása, mely a ref. egyház alkotmányos életében még eddig fentartotta magát. Az egyetemes papság elvén állva, megkülönböztetjük az egyházi és világi rendeket. Túlzott lelkiismeretességgel ápoljuk és végig visszük a megkülönböztetéseket az egész vonalon.

Az egyháziaknak adunk valami fizetésfélét vagy mérsékelt tiszteletdíjat s a világiaktól megköveteljük, hogy a maguk költségén szolgáljanak. Alljanak talpra mint a régi nemesi bandériumok, vonuljanak fel mint királylátogatáskor, nagy ünnepélyekkor maiglan szokás, tartsanak vitézi tornát a gyűlésteremben, mint őseik hajdan a porondos küzdő téreken.

És a mi világi uraink fel is vonulnak. Ott vannak az egyházmegyei gyűléseken is mint gondnokok, tanácsbírák, képviselők, hivatalnokok. Eljönnek fel a kerületre is. Meglátszik rajtuk, hogy egyházunk multjával, szellemével össze vannak forrva, alkotmányos érzék, magas képzettség, egyszerűség s még némi tájékozatlanság a tényleges viszonyok között. Nem igen olvasgatják a törvényeket, a melyeket ők magok hoztak, nem igen ismerik előre a tárgyakat, a melyek elébök felkerülnek. Csak prima vista szólanak hozzá sok dologhoz, de ahoz szépen,

okosan, nemesen azonban mindig csak az első napokon.

A gyűlés vége felé eltűnnek, mint az itt-ott kivonuló banderium eltűnik, ha elhaladt a király. Az elhagyott utcákon nem maradnak csak a rendezők, kik a diadalívket, kapukat bontják, a zászlódíszot leszedik . . .

Nem jól van ez így, mélyen tisztelt református egyház.

A banderiumok ma is legfestőibb részét képezik a nagy ünnepélyeknek, de mint hadszervezet végképen lejártak. Lélekemelő az önköltségen való szolgálás eszméje, lelkesíti világi embereinket a tudat, hogy ők egyházunknak dignitariusi. De a mi igaz, igaz; hogy egy hetet Debreczenben eltölteni annak a világi képviselőnek is pénzébe kerül s az egyik világi jegyző például, a ki épen olyan tanár, mint a másik az egyházi részről, nem tudom, miért ne kapjon tiszteletdíjat s mért dolgozzék teljesen az Isten nevében azért pusztán, mert ő világi.

Fel kell hagyni azért az insurrectionalis rendszerrel. Maradjanak a banderiumok pusztán a felvonulásokra, egyházi és testületi ünnepélyeinkre. A rendes közgyűléseken, *a rendes alkotó tagoknak adjanak egyforma napi díjat, vagy egyenlő tisztelet díjat és megfelelő úti általányt.* Akkor megkövetelhetjük azt is, hogy a tagok a gyűléseken mindvégig kitartsanak, a dolgokkal ismerősebbek legyenek.

Gyulai Pap Ferencz.

† TÁRCZA. †

A Zsidókhöz írt levél kritikai és bibliai theologiai szempontból.

(Folytatás.)

A mit a levélíró, Krisztusnak, mint a mi örök főpapunknak egyszeri, tökéletes, engesztelő áldozatáról főleg a 7. résztől kezdve idáig hirdetett s az ő szövegség alapján kétségbevonhatatlanul igazolt: azt most, még azzal a nagyfontosságú kijelentéssel erősíti meg, miszerint

δ) *Az Ur áldozata Isten akaratából történt, a mint erről már jó eleve bizonyosságot tett az Irás (10, 1—18).* Ez utolsó érv hangoztatása előtt, visszapillantást vet még a közvetlenül előzőleg mondottakra, nevezetesen arra a tényre, hogy amaz örök érvényű áldozat, tökéletes elégtétel a bűnért (9, 25—28), s azután következetesen indokolja, miként sem a törvény, sem az ez által rendelt áldozatok, nem voltak elégségesek a váltásra (10, 1—4). Mert határozottan téves az a vélekedés, mintha a törvény, az általa rendelt és folytonosan teljesített áldozatok révén képes volt volna valaha eljuttatni

a bűn miatt szorongatott lelkeket az idvességre. Teljeséggel nem így áll a dolog. Sőt ellenkezőleg; az Ur egyszeri áldozatára épen azért volt szükség, mivel a törvény, az általa követelt és szakadatlanul, újból meg újból megismételt áldozatai által, sehogy sem tudta és soha sem tudja megnyugtatni a lelkeket s nem engeszteli ki a megbántott Istent. E cél elérésére merőben képtelen a törvény azért, mivel nem egyéb, mint a jövőendő javaknak, a mennyei üdvnek s örök boldogságnak homályban elmesződó halvány árnyképe — *σκιά* —, de nem a valóságos dolgoknak, a *tényeknek* (*πραγματα*) tisztán kidomborodó igazi képmása — *εἰκών* —. A törvény korszakában még csak *remélt* jövőendőbeli üdvjavak Krisztusban valósultak meg s ezeknek hű kifejezője az evangéliomi, a kegyelmi szövetség. Azoknak az évről-évre ismételt bemutatott áldozatoknak célja pedig pusztán a megváltás után való vágyódás érzetének felébresztése volt; de hogy magok azok az áldozatok, sem a levitai papságot, sem az ennek közvetítésével Istenhez közeledni óhajtó népet, soha tökéletességre el nem juttathatták: ezt igazolja épen az a körülmény, hogy ugyanazon áldozatokat minden esztendőben meg kellett újítani (1. v.). Már pedig, ha az áldozó egyén valósággal megtisztult volna az ő áldozata érdeméért, ugyan miért volna még szükség az áldozat megújítására? (2. v. *παροσθα* participiummal; h. ö. Winer, id. mű 323. l.). Hiszen a ki egyszer tiszta lett a bűntől, azt nem kínozza többé a bűntudat, azt nem mardossa többé a háborgó lelkiismeret és így rá nézve teljesen felesleges az újabb áldozat? Ugyde a népet, az évenként ismétlődő áldozatok, ismételtlen csak emlékeztették a bűnre és az Istennel való kibékülés szükségességére (3. v.). Az áldozó tehát, nem hogy bizonyos lehetett volna az ő lelkiismerete nyugalmáról, sőt inkább hova-tovább nyomasztóbban terhelte lelkét a bűn tudata. És ez nem is lehetett más képen. Ugyan, a bikák és bakok vére elmoshatja-e a bűnöket? Avagy állati vér árán megszerezhető-e a lélek örök java? És vajjon eszi-e az Örökkévaló a bikáknak húsát, vagy a bakoknak a vérét iszsza-e? Felelet: Semmi képen nem! „Annak okáért“, hogy t. i. az állati áldozatok teljesen elégtelenek a bűn eloszlatására, „szól az Idvezítő a világba bejövetelekor . . .“ (5. v.). Mikor? Talán az ő emberré levésekor? (in mundum ingressurus, Erasm., Est., Bhm.), avagy nyilvános tanítói működésének kezdetén? (Bleek, de W.). Sem az egyik, sem a másik alkalommal; hanem már eleve, abban az időben, a mikor a levélíró által idézett zsoltár ígéi, Dávid ajkairól elhangzottak, a mikor amaz eljövendő örök áldozó főpap, mint a mi főpapunk nyilatkozik. Az ő bejövetele e világba nyilvánvalóvá lőn mindannyiszor, valahányszor Mózes és a proféták bizonyosságot s vallást tettek Róla. Így most is a Szentlélek, Dávid által kinyilatkoztatja a világba belépő Messiás önfeláldozó készségét (ψ 40, 7—9). „Áldozatot és adományt nem akartál“ szól a Fiu az Atyához, a mely kijelentésével megszünteti, semmisnek nyilvánítja az összes áldozási istentisztelet. Hasonló-

képen hangzik ez ige a proféták szózataiban: Ézs. 1, 11. Jer. 6, 20; 7, 21—23; Hózs. 6, 6. Ámós 5, 21; Mik. 6, 6—8. Aztán a levélíró a LXX nyomán, ezeket az ígéket mondatja Dáviddal és általa a Messiással: „ellenben testet alkottál nekem“. Az eredeti héber szöveg (ψ 40, 7) ezen kifejezését **אנים ברית לי** a LXX így fordítja: *σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι* s ezt olvasta és így idézte levélírónk is, nem pedig, a mint Grotius és Bleek vélik: *ὅτι δὲ κατηρτίσω μοι*. (H. ö. Böhl, Alttest. Citt. Wien 1878. p. 287 kk.). Az író úgy gondolkozott, hogy a szolgává levés jelképes zálogául alkalmazott fül-átfúrás (Exod. 21, 5. 6. Deut. 15, 16. 17), ugyanazt a gondolatot jelzi, a mit a Messiás az ő szolgálai formában történt megjelenésével tényleg megvalósított, nevezetesen, hogy a Fiu, megalázkodva, oda adta magát az ő Urának Istenének szolgálatára, a végett, hogy testének egyszeri áldozatával, örök kiengesztelést szerezzen.

Jézus Krisztus *testének* ez az egyszeri áldozata érvénytelenné tett, mert felülmult minden testi áldozatot; mivel míg emezek teljességgel elégtelenek, addig az Ur szent testének áldozata tökéletesen elegendő a bűnök elmosására; azért hangsúlyozza itt oly kiválóan a levélíró az Urnak testét.

E szerint állati áldozatok, légyenek azok akár égő, akár bűnért való áldozatok, nem kedvesek Isten előtt (*εὐδοκάζειν* cum accus.), mert Isten bűnbeismerést, szív-töredelmet, alázatos lelket kíván.

Ama törvényszerű áldozati rendtartás ellenében, mennyire megdicsőül az Ur Jézus engedelmessége s mind halálig hű, fiui készsége! „Ime jövök — úgymond — hogy cselekedjem óh Isten a te akarodat!“ (7. v.). Igen; az volt Istennek akarata, hogy az ő Fia áldozatul adja szent testét, sokak bűneinek megbocsátása végett és ez az isteni akarat alkotja az összes áldozási szertartás alapját. A zsoltár-idézet szavai közé ékelve ezt is olvassuk: „a könyv fejezetében írva van én rólam“, a mi azt fejezi ki, hogy már az ő szövetségi profétái jóslatok, első sorban Gen. 3., utaltak az eljövendő Messiásra.

Az Ur imént hallott nyilatkozatának kezdő szavai (5. 6. v.) rejlő gondolatot, még mélyebb értelmezéssel tolmácsolja az író, midőn azt mondja, hogy Isten akaratának Jézus által történt beteljesítésével, végképen megszűnt mindennemű áldozat (8—10. v.). Rámutat nevezetesen (a 8. versben) arra, miszerint Isten a törvény szabta áldozatokban nem gyönyörködött, továbbá (a 9. versben) arra, miszerint a megtisztulást, a megszenteltetést, Isten akaratához képest, épen a Krisztus testének feláldozása eszközölte, és pedig azért, mert Krisztus az ő áldozatával (— a mint írónk közbevetetten kifejezi —) eltörölte a bűnért való áldozatokat és ajándékokat (*τὸ πρῶτον*), ellenben jogérvényessé tette az Isten akaratának beteljesülését (*τὸ δεύτερον*), a mint ezt az evangéliom hirdeti. Ezen isteni akarat beteljesülésének alapján (*ἐν ᾧ θελήματι*) lettünk mi — hívők — szabadok a bűntől (*ἡγιασμένοι*). Ez a mi megszentelte-

tésünk, ez a mi testi-lelki tisztaságunk, az Ur Jézus egyszeri áldozatának érdeméért (10. v.).

Ezek után a levélíró a leviták áldozata és a Krisztus áldozata közt levő áthidalhatatlan ellentéteket, ismétlésképen ebben összegezi: amaz, az ő napról-napra megismételt áldozásaival soha sem képes a bűn elvételére: Krisztus ellenben, *egyszeri* áldozatával, örök időkre kiható megszentelés szerzője lön (11—14. v.). Ez igazság ismételt hangoztatása alkalmából kiemeli az író azt a noha nem sarkalatos fontosságú, de mégis kiválóan jellemző körülményt, miszerint az engesztelő áldozatokat teljesítő papok az ő szolgálataikat *állva* teljesítik (5 Móz. 10, 8; 18, 7), a mi az ő szolgálai és alárendelt voltuknak ismerető jele; Krisztus ellenben *ül* az Atya jobbján, mint az örök dicsőség és hatalom osztályosa, a mi az ő uraságának nyilvánvaló bizonyossága. A papi áldozatok — bár nap mint nap megtétetnek — nem képesek a bűn elmosására (11. v.): Krisztus ellenben egy áldozatával örökre tökéletesekké tette az ő megszentelt választottait (14. v.).

(A 11. s 12. versben kifejezett ellentétet jelzi *ἕστηκεν* és *ἐξήκει*. A 11. versben Kr. áldozatának a főpapok áldozatával való különösebb egybehasonlításáról, áttér az író a levitai engesztelő áldozatok általános jellemzésére, a mi az indokolás erejét nem gyöngíti, de inkább fokozza. Tehát mi, nem *ἀρχιερέως*-t, hanem (cum Sin DEKL Tschdt) *ἱερέως*-t olvasunk. *περιελθὲν* (inf. aor. 2. *περιελθόντος*) erősebb mint *ἀπαρτῆν* (h. ö. 4. v.). *εἰς τὸ διηγεῖσθαι* a 2. vers rész-arányosságát tekintve, nem a részesülői mondathoz (Theoph., Luth., Bez.), hanem *ἐξήκει*-hez tartozik. Ezt javallja főleg a *ἕστηκεν καὶ ἡμῶν*-nal való párhuzam is.

Az Ur Lelke is arról tett bizonyosságot már Jerémiás proféta által (31, 33—34. h. ö. Zsid. 8, 8—12), hogy a Messiás engesztelő áldozatán kívül, semmi más áldozatra nincs szükség (15—18. v.). E helyütt az író röviden idézi a profétai szózatot, nem úgy mint 8, 8—12-ben, a hol inkább ragaszkodik a LXX-hez. Ez úttal csupán az a célja, hogy a szövetség tartalmi lényegére rámutasson, a mi nem más, mint a bűnbocsátás. Miután tehát az Isten Lelke által eleve kijelentett kegyelmi szövetség megvalósult és Krisztus egyszeri áldozata érdeméért Isten a bűnöket elfedezte: ebből következik, hogy bűnért való áldozatra többé egyáltalában nincs szükség (18. v.).

TANÜGY.

Három székfoglaló a debreczeni kollegiumban.

A mult hét utolsó két napja a kollegiumi ifjuságra és tanárookra nézve sokáig kedves emlékü marad. Ekkor ugyanis három különböző téren működő ifju erő nyert ünnepélyes módon alkalmazást a kollegiumban, s mindenik a saját eszmevilága körébe tartozó értékezéssel adott jelt arravalóságáról, hivatottságáról s a hozzájuk fűzött bizalom indokolt voltáról.

Szeptember 28-án d. e. 10 órakor, Öreg János dr., akadémiai igazgató s a theologiai kar és szép számú tanuló ifjuság jelenlétében *Dombó László* főiskolai szenior tartotta meg „a világteremtés“-ről szóló, sok tanulmányra, szép készületségre, tiszta, gyakorlott előterjesz-

tési képességre valló székfoglalóját. Elsőben is előadta a polytheistikus vallásokban található mythológiákat, aztán a görög bölcsészek ide vonatkozó nézeteit. Aztán kiemelte, mily magasságban áll ezek felett Mózes előadása; szoros értelemben vett teremtésről ugyanis csak a Mózes előadásában lehet szó, mert a monotheismus csakis itt lép teljes mivoltában előtérbe. Aztán kifejti a 2 tudósítás közti különbséget, s indokolja, miért kell a Gen. 1, 1—2, 3. szakasznak előnyt adnunk 2, 4—25. fölött. Gen. 1, 1—2, 3. nyomán kifejti a bibliai teremtést: kifejti, hogy annak a pogány philosophiák és kosmogoniák feletti hasonlíthatlan fönsége abban van, mert itt Isten a maga mindenhatóságában lép föl, ki minden anyag, minden külső eszköz nélkül képes létrehozni a világot, úgy alakjára mint anyagjára nézve. Ezután kifejtette a ker. egyház teremtéstánát, mely szerint Isten semmiből, 6 nap alatt azaz fokozatosan, kezdetben azaz az idő és lét kezdetén teremtette a mindenséget. Aztán fejtegeti a teremtés dogmájának fejlődését egész a legújabb időkig.

Majd felmutatja azokat a támadásokat, melyeket a ker. teremtéstán ellen a pantheismus és materialismus, másfelől a legújabb természettudományok különösen az astronomia és geologia s az ezzel kapcsolatos paläontologia indítottak. Kimutatja, hogy ezen tudományok legújabb nyomozásai nemcsak hogy ellentétben nem állanak a bibliai teremtéstánnal, sőt inkább annak tanítását, szellemét megerősítik. S valóban a világ eredetének nagy problémájára csak a kijelentés ad kellő megoldást, míg az emberi elme, ha ez árbocot elhagyja, a megfejthetetlen talányok szirtjein hajótörést szenved, a tudományok bármely szele által ide s tova hanyatlik. Ne ítéljünk tehát könnyelműen ez évszázadok hagyományára s közvéleménye által szentesített becses ereklye, hű tanácsadó, szent könyvünk fölött, melyre korunk félmivelt társadalma oly lenézéssel tekint, sőt igyekezzünk behatolni annak szellemébe, s akkor nyugodtan nézhetünk elébe minden természettudományi kutatásnak, fölfedezésnek; mert ezek csak megerősítik szent könyvünk tanításának szellemét.

Végezetre megköszönte a tanárikarnak kitüntető bizalmát s erőtlensége érzetében az Urhoz fordult segítségért; s az akadémiai ifjúságot fölkérte, hogy munkálkodjanak vállalva e főiskola jóhírnevének megőrzésére, terjesztésére, anyaszentegyházunk jólétére, Istennek dicsőségére. A hivatali eskü letétele után Öreg János dr. akadémiai igazgató intézett hozzá szívesen üdvözlő beszédet, egyszersmind az akadémiai hallgatóságához is buzdító szavakat. Kapcsolatban megemlíti, hogy a Kisujszállásra rendes tanáruul megválasztott Lányi Lajos helyére, Jánossy Zoltán volt szénior alkalmaztatott főgymn. helyettes tanárnak és Lencz Géza végzett hittanhallgató ugyanitt segédtanárnak. Esküdtfelügyelők és kollegiumi köztanítók pedig a folyó tanévben: Diószegi Mihály, Csutoros Albert és Virág István lelkészjelöltek.

Szeptember 20-án délelőtt már két tanári beiktatás folyt le az oratóriumban. A teljes számban megjelent tanári karokon s nagy számu tanuló ifjúságon kívül ott láttuk ft. Kiss Áron püspök urat, Rásó Gyula kir. tanácsos alispánt, Békési Gyula kir. tan. tankerületi főigazgatót, Némethy Lajos, Kiss Albert, K. Tóth Kálmán, Materny Lajos lelkészeket, Eötvös K. L. tanfelügyelőt, dr. Medve Kálmán egyházi gondnokot, Tüdös János nyug. főgymn. igazgatót stb. A kollegiumi énekhar éneklése után ft. püspök ur üdvözölte meleg közvetlenséggel a közönséget s az új tanárokat, kiket bemutatva, felkért székfoglalóik megtartására. Ekkor Bakos Tibor tanító-

képezdei rajztanár olvasta fel sok szaktudásról, műizlésről és sikeres közlési képességről tanuskodó székfoglalóját, melynek czime: „A művészet szerepe az ipar irányában”. Székfoglaló értekezésének tárgyát rövid pontba foglalva, így fejezhetjük ki: A művészetnek és rajztanításnak eredményes hatása van az ipar fejlesztése körül. E tekintetben értekezésének kiindulási pontja gyanánt összehasonlítja hazánk iparát a nyugoti iparúzó államokéval, — és miután kimutatja a különbséget a fehérvári bicska és angol beretva tréfás példájával — rátér annak fejtegetésére, hogy a művészet mily hatással lehet az iparra. A művészet befolyásának tulajdonítja, Görögországban, Periklesz és Cimon idejében az ipar föllendülését, a Parthenon és a görög építészet remekeinek létesülését. Ennek mintegy következeképen állítja, hogy nekünk magyaroknak hazafias kötelességünk odatörekedni, hogy a nép izlését nemesítsük és az iparosban vágyat, képességet keltsünk az iparral, mint művészettel való foglalkozás iránt. Azután bővebben foglalkozik a nép és ipariskolai rajztanítással, mely szerinte hathatós eszköz a magyar ipar felvirágoztatására és ha majd országszerte rendszeresen tanítják a rajzot s a népet sikerülend iskoláznia a művészet terén is, majd akkor leszáll a művészet geniusza hozzánk a földre, hogy szövétnekének fényét rásugározza a magyar mesterembernek keze munkájára is. A vonzó előadás és a művészet teréről idézett tanulságos érvek folyvást lekötve tartották a hallgatóság figyelmét s a művész-tanár lelkes éljenzések közt szállott le a felolvasó szöszékről, melyre utána S. Szabó József főgymn. tanár lépett.

S. Szabó József a classicus költészet nevelőhatásáról értekezett. A humanistikai vagy szorosabban irodalmi nevelésnek minden más irányú és célú nevelés felett abban áll legnagyobb haszna, hogy megtanít eszmékért lelkesülni, mely lelkesedés a becsületes, jellemes, derék emberré képzésnél legfontosabb tényező. — A nemes eszményiséget ápolni semmi sincs inkább hivatva, mint a költészet, melynek értékét igyekeznek ugyan manapság leszállítani a túlzó realisták, de siker nélkül, mert a költészet, mint maga az emberi érzés, örök, nevelőhatása pedig felülmulthatatlan. Érzik ezt a tanítással foglalkozók ma is mindenütt, azért készséggel fel is használják a nevelés eszközeül. Sőt a vers mint az ismeretközlésnek egyik hatásos alakja szerepelt minden korban és szerepel ma is (Kis Tükör, Arany ABC stb.) Egyes költőink (Gyulai, Pósa L.) gyönyörű versek által tanítják ifjúságunkat. A mi már a classicus költészet nevelőhatását illeti, arról századok tesznek tanubizonyoságot. E költészetnek meg is van mindaza tulajdonsága, mely az ifjú szívét-lelkét megragadni és formálni képes. Mellette szól a hagyomány, a nemzeti- és világirodalmi termékek átértése és élvezése, az ethikai érintetlen szellem, a chauvinismustól ment lelkesedés és a forma tökély. A költészet nevelőhatását mindjárt a görög nép felismerte és híres költőinek műveit (Homerós, Hesiodos, Theognis, Phokylides) taníttatta is a palaestrában. A görögöket utánozták a rómaiak, kiknek legkedveltebb iskolai auctoraik voltak Vergilius és Horatius. Utánuk jött a decadence korszak. Az iskolák szüneteltek, a költőket sem forgatták. Az elfeledkezett classicus poétákat a renaissance, méginkább a humanismus ébresztette fel újból. Agricola és Erasmus szavaira újból az iskolapadokra kerültek az elhanyagolt classicusok. A reformatio iskolái (Wittenberg, Strassburg, Goldberg) egész hévvel karolták fel a classicus költők tanítását is. Ezekről ha élni akartak, a jezsuita tanintézetek sem maradhattak el. Hazánkban is élénk lendületet vett,

főleg a protestánsoknál, a classicusok tanítása. Első-rangu collégiumainkban (debreczeni, sárospataki, nagyenyedi) a classicus képzés előkelő fokra emelkedett. A classicus költészet iránt rajongással viseltettek s azokat nemcsak szorgalmasan tanulták, hanem azokkal próbát is tettek s hogy nem siker nélkül, mutatják azok a latin ódák, melyek hazai tanárainktól és papjainktól a múlt század végéről és a jelen század elejéről fenmaradtak, nemkülönben *Ungvárnémeti Tóth László* classicus görög versei. A classicus tanítás ma még mindenütt érvényben áll, jóllehet utóbbi időben heves támadásokat intéztek ellene. Legintensivebb a tanítás az angoloknál, hol nemcsak sok classicus költőt memorizáltakatnak be, hanem még latin és görög verseket is készítettnek a növendékekkel. Nálunk a classicusokat átlagvéve nem eléggé nagy terjedelemben veszik fel gymnasiumaink. Különösen ajánlatos a lyrai költők olvastatása. Nagyobb költői művek egyes kiszakasztott részletei, a tanár minden fáradozása mellett sem, képesek a növendék lelkét egyszeribe úgy megfogni, mint a rövid és frappans hatású lyrai művek. A hatás maradandóvá tételéhez elkerülhetetlen a szabatos s amennyire lehet lendületes fordítás. A szép iskolai versióknak köszönheti Franciaország hírneves stílusztáit. Hogy jó stíluszták legyünk, mi reánk is ránkfér. Körülbelől ezeket mondotta az új tanár s azután köszönve megválasztását, ajánlotta magát a püspök, s általa az egyh. kerület, a debreczeni presbyterium és kartársainak szíves jóindulatába.

A tárgyaért hévvel lelkesedő S. Szabó József széles-körü tudósáról, valamint rokonszenves, figyelmet keltő előadási tehetségéről tanuskodó székfoglalóját, az összes hallgatóság közben-közben kiténtető helyeslésekkel, végül pedig buzdító éljenzéssel honorálta.

Ezek elhangzása után főtiszt. Püspök úr intézett atyai szózatot az új tanárokhöz, kiket ünnepies kézfogással hivatalukba iktatott, áldást esdve életükre működésükre a kollegiumra, tanárookra és tanuló ifjúságra.

Végül pedig Joó István tanítóképezdei igazgató Bakos Tiborhoz, Dóczy Imre főgymn. igazgató pedig S. Szabó Józsefhez szólottak az illető tanárkarok nevében; kartársi melegséggel bizodalommal fogadva őket a régibb munkások soraiba. Az ünnepélyt a kántus éneke rekesztette be. Este bankett volt.

Az új tanárokat e helyütt is szívből üdvözljük. Sokasodjék meg rajtok s munkájukon az Ur áldó kegyelme!

L. T.

Nekrolog.

LADÁNYI PÁL.

1825—1894.

Édes magyar hazánk e kijáró küszöbén, e határ-vármegyében, van egy sokféle természeti szépséggel gazdagon megáldott speciális hely, a minden izében magyar *Visk*. Sajátságos dolog, — hogy míg a legtöbb esetben megfordítva szokott lenni — e város magyar református lakossága, nem csak hogy át nem hasonul más nemzetiségű honfitársaihoz, hanem faji öntudatának örökös ébersége, s az ebből folyó nemes becs-vágnál fogva absorbeálja az idegen elemet is. Ide, e jó nép közzé szoktunk mi itt az északkeleti Kárpátok között eljárni, ha magyaros szokásokat látni, s a nép ártatlan örömeiben részt venni akarunk. Szeptember 12-én azonban temetni voltunk ott, hogy megsirassuk a község érdemes lelkipásztorát, a mindnyájunk szeretve

tisztelt „*Pali bácsiját*“. A temetés napja épen összeesett egyházmegyei közgyűlésünkkel, s így alkalom nyílt reá, hogy az egyházmegye papsága csaknem kivétel nélkül megjelenjen annak ravatalánál, a kit becsületességéért, páratlan önfeláldozó jó lelkéért mindenki szeretett.

A temetési szertartást Csernák István esperes buzgó s könyvekig megható imája nyitotta meg. Utána Bikky Ferencz lelkészársunk prédikált, szépen méltatván a megboldogultnak érdemeit, melyeket egyháza, hazája és családja iránt szerzett. Az általa felolvasott életrajzi adatokból tudtam meg, hogy a megboldogult 1825. jun. 28-án Fertős-Almászon született. Szigeten, Kecskeméten és Debreczenben tanult. Hivatali működését Felső-Bányán 1845-ben tanítósággal, s a gróf Teleky családnál való nevelőséggel kezdette meg, majd Fehérmegyében Gárdonyban folytatta. Itt érte a forradalom, melyet végig küzdött, 13 ütközetben vevén részt. A fegyverletétel után Ladányi Gedeon nagybátyja segítségével bujdosott, s majd Gárdonyba visszatért, hol a kedves emlékü tanítót azzal lepték meg hivei, hogy fizetését, melyet az alatt, míg ő a szabadság szolgálatában állott, — kamatozás végett félre rakván, — 600 frt összegben kézbesítették neki.

1860-ban atyja helyére Gyulára (Ugocsa megye) választák lelkésznek s innen ment 1874-ben Viskre.

Kétszer nősült, de mindkét nejét korán elvesztette, s az így ért nagy csapások között boldogságát a közügyek szolgálatában, két gyermeke nevelésében, s rokonai nagyszámu árváinak gyámolításában kereste és találta fel.

Annyi szívjóság volt benne, hogy azt kibeszélni nem, csak érezni lehet azoknak, kik abban részesültek. Kedélye vidám, hazafisága kifogástalan, barátsága nyílt és igaz vala.

Az egyházmegye is jelentékeny részt kért munkásságától. Korán tanácsbíróvá, s főjegyzővé tevő, folyton jelentékeny szerepet juttatva mindenütt neki.

Az életerős férfit az ősszel szélhűdés érte. Azóta folyton hanyatlott, s szeptember 12-én csendesen, fájdalom nélkül elhunyt.

Élettörténetét röviden ebben jelezte a halotti szónok.

A temetőben *Tóth Ferencz* técsői lelkész mondott oratiót s utána a viski g. k. lelkész Munkácsy Mihály bucsuzott el a távozótól, kifejezést adván a község más vallásu lakói fájalmának is.

A viski egyház életében számos jelentékeny alkotás beszél az elhunyt buzgó munkálkodásáról, s a mi szívünk fájó hurjai búsan zengik, hogy legjobbaink egyikét veszítettük el ő benne.

Legyen áldott, — s hiszem hogy az is lesz emlékezete!

M.-Sziget, 1891. okt. 1.

Szikszay Zoltán.

ev. ref. lelkész.

Könyvismertetés.

Egyházi dolgosatok. Irta S. Szabó József. Ára 1 frt 20 kr. Miskolcz. Ferenczi B. kiadása.

A gömörmezei kicsiny Naprágy lelkésze, majd azután kisújszállási s ezen iskolai év kezdete óta debreczeni ev. ref. főgymnasiumi tanár, a jól ismert nevű ifjú író, S. Szabó József úr, egy kötet prédikációjával jelent meg a protestáns egyházi irodalom mezején, bebizonyítandó fáradhatatlan írói tevékenységét, az egyház és annak igazai, az Ur evangyélioma iránti lángoló szerelmét.

A kötet elején „Az olvasóhoz“ egy előszó áll, mely a magyar prot. egyházi beszéd irodalomtörténetéhez szolgáltat rendkívül becses és értékes adatokat, azon tételből indulva ki, hogy „a (magyar) prot. prédikáció írás úgy mennyiségileg, mint minőségileg folyvást egy arányban állott az irodalom többi ágának művelésével.“ Kimutatja aztán szerző, hogy a magyar író prot. prédikátorok száma ez ideig körülbelül 228-ra, kiadott műveiké pedig mintegy 339-re megy, míg fordítás alig jött ki több 12-nél, prédikációs folyóirataink és gyűjteményes vállalataink száma pedig eleddig 17.

Köszönjük a szerzőnek e téren tett kutatásait. Valóban azon balvéleményt oszlatta el vele, hogy egyházi beszéd-irodalmunkban túlon-túl nagy a termelés, hogy e téren túltengést kell észlelnünk. Annál jobb, ha nera úgy van.

A mi már magát a művet illeti, néhány temetési beszéd és imádság, úrvacsora-osztási beszédek, egy Károli Gáspár fölötti emlékbeszéd, egy gondolat-cyklus a koporsónál és 10 egyházi beszéd alkotják annak tartalmát. Szerettük volna, ha a tartalom összeállításában valami észrevehetőbb rendszerességet láthatnánk; így például nézetünk szerint a munka elején a liturgiai, második részében pedig az egyházi beszédek következhetnének egymás után, avagy akár megfordítva is, mert így, a hogy vannak, egymástól elválasztgatva, mintha kevesebb erővel hatnának reánk e dolgozatok, hiányozván közöttük az eszmei összekötő kapocs, a kellő sorozat.

S. Szabó Józsefről mindenki tudja, hogy ő kitűnő magyar stylista, kinek költői lelkületéből már sok édes vizű forrás fakadt.

És ő ezen írói sajátságát átviszi egyházi beszédeibe is. Isten mentsen, hogy ezt kifogásoljuk nála. Ugyan ki volna olyan együgyű, hogy egy költőileg hangolt szónoktól, mondjuk: egyházi szónoktól is, azt kívánná meg, hogy száműzzön ő beszédéből minden költőt s ez által foszsa azt meg az egyéni közvetlenség jóleső varázsától?!

Számatalan helyet tudnánk idézni az előttünk fekvő műből, hol oly hatalmas költői lendülettel csapong a t. szerző, főként a hitnek s a keresztyén szeretetnek és bizalomnak szárnyain, minőt kevés más egyházi írónknál találunk. Mint maga is mondja az előszóban, a bibliai czitátumokkal lehetőleg takarékoskodik, míg kedvvel idézget klasszikus költőinkből, néha idegenekből is.

Sietünk itt azonnal megjegyezni, hogy szerző e tekintetben egyik oldalon sem megy túlmessze, úgy, hogy van az ő egyházi beszédei legtöbbször annyira bibliai czitátum, a mennyi azokba épen kell, s a költészet mezejéről vett idézeteivel sem sérti erősen azokat, kik, mint e sorok írója is, ebből meg minél kevesebbet szeretnek látni az egyházi beszédekben, főként azon szempontból, mert a sokszor csengő-bongó rímek nem illenek a templomi kathedra komolyságához, s általában a versek zavarják a szép prózában írt beszéd egységét, kerekdedségét.

Szerző fiatal ember, kinek el kell fogadnia a tárgyilagos kritika megjegyzéseit, s kiről fölteszi alólírott, hogy nem fogja őt megbántani azzal, ha kimondja, hogy egyházi beszédeinek van egy igen nagy fogyatkozása.

És ez az, hogy az ő fejére ezen ő műve után az igaz, a nemes népszerűség polgárkoronáját egyáltalában nem lehet föltenni. Szép kies mezőhöz hasonlít e kötet munka, telve színes, illatos virágokkal, de éltető, tápláló fű alig-alig található rajta.

Kérjük, olvassa el a szerző önmaga a 33–37. lapokon „Isten: a kezdet és a végezet“, vagy a 78–83. lapokon „Ó világ új eszme nem férnek meg együtt“ című egyházi beszédeit, s tekintse meg ezekben a „létfény forrása“, a „szükségképeniség“, a „természetbölcsék“ stb. szavakat; a „Minerva“, „Prometheusz“, „Xenophanes“, „Descartes“, „Kant“, „Juliánusz“, „Las Casas“ nevet; a „pantheismus“, „eleaták“, „deisták“, „necessismus“, „materialisták, naturalisták“, „új pythagoreisták, új platonikusok“, „szkeptikusok“, „nihilismus“, „anarchia“ bölcsészeti, vagy társadalom-bölcsészeti műszavakat (mely utóbbiak közül legtöbb — igaz — zárjelbe van, de oda is miért van téve?!); gondolja meg, hogy hallgatói, bárhol mondotta is el azon beszédek, nem állhattak a műveltség, a tanultság azon fokán, hogy az ilyen eszmék körében forgó beszédek megérthették volna: s meg vagyunk győződve, hogy igazat ad nekünk, s ha még lesz alkalma arra, népszerűbb egyházi beszédek fog írni.

Ha, a minek már sokszor kifejezést adtam, nem az a célja a prédikációk közrebocsátásának, hogy azokat mások szóról-szóra betanulják s azon módon elreccitálják, hanem hogy eszméket gyűjtsenek belőlök: akkor ezen szép, ragyogó és sokszor mélységes gondolatokkal telt egyházi beszédek a legjobb lélekkel ajánlhatom a tanulmányozni szerető lelkész urak figyelmébe.

Csiky Lajos.

KÖZÉLETÜNK.

Falusi levelek.

VII.

Mai korban, szemben a társadalom terén kifejtett rohamos haladással, az anyagi érdekeket hajhászó emberi munkássággal, egyházi életünk terén mindenfelől e jelszó hangzik „evangelizáljunk“! De talán némelyek még azt is kérdezhették mi hát tulajdonképen az evangélizáció? Szerintem a keresztyén vallásos-erkölcsi hitélet felélesztése, ápolása és fejlesztése.

A lelkész e munkáját a szószékben kezdi, tehát a templomban. Milyen legyen az evangéliumi predikáció, megtanulják fiaink szabályait az iskolában. A szabályok megtartása mellett azonban figyelemmel kell lenni a hallgatóság műveltségi fokára, foglalkozására: ismerni kell a hívek lelki világát s a tanításokat ahoz alkalmazni. Fel kell ölelni a lelkésznek a gyakorlati élet jelenségeit, azokhoz idomítani a predikációit, mert csak úgy lesz épületes. Idvezítőnk tanításainak is épen azért volt oly nagy hatása, mert az életből vett példázatokkal mutatta fel és bizonyította be a legszebb erkölcsi igazságokat. De mindenekelőtt szükség, hogy a lelkész meg legyen győződve az általa hirdetett erkölcsi és vallásos igazságokról, ő maga higgye legelőbb, mert csak úgy taníthat meggyőzőleg; ő maga mutasson életével jó példát, csak úgy lesz predikálása hatásos. Azt mondanom sem kell, hogy hiába hirdetjük ékesszóló nyelvvel, betanult művészi taglejtéssel, szónoki hévvel és szabatossággal még az evangéliomot is, ha tanításunkkal saját életünk ellenkezik, ha bármelyik hallgatónk azt mondhatná: legelső sorban saját szeméből vesse ki a pap a gerendát. Fedhetetlen élet, szeretet, türelem, ügybuzgóság a papnál, legjobban biztosítják tanításaink sikerét. S miután ő is gyarló ember, neki

kell saját hibáit megismernie, azokat elhagyni, szenvedélyein uralkodni, — ha ő ezt nem teszi, miként várhatná, hogy tudatlanabb híve arra képes legyen, vagy hogy fel ne tűnjék bárki előtt is az ő megrovás alá vehető erkölcsi élete? A hol egyház és lelkész között egyetértés nincs, vagy viszály és háborúság van, bizony azok leginkább a pap erkölcsi életében és gyengeségeiben találhatók fel. Tiszta jellem, vallásos meggyőződés, az anyaszentegyház építése iránti igaz lelkesedés predikációja fogja mindenkor a hívek evangelizálásának alapját képezni. Ne tartsa a lelkész robotnak soha a predikálást, hanem oly szent kötelesség teljesítésének, melyet mint az evangéliom apostola a hívek lelki üdvének építésére végez.

Itt eszembe jut a kérdés: használjuk-e mások predikációját, vagy csak a magunkét? Meglehet elfogult vagyok, de azt tartom, hogy igaz meggyőződés mindenkinél csak saját predikációjában nyilatkozhatik; mihelyt valaki másét tanulja meg és mondja el, más hangon, más előadással teheti azt, és megérzik rajta, hogy bizonyos lelki kényszer alatt áll. Nem mondom én azt, hogy mások predikációját ne olvassuk, hogy elismert egyházi íróink beszédeit ne tanulmányozzuk: csak annak nem vagyok barátja, hogy betanuljuk. Az eszméket, hasonlatokat, levont igazságokat elsajátítva feldolgozhatjuk, de úgy hogy mindenkor előbb énünkkel egyesítsük, azután adjuk át másoknak.

A lelkésznek mikor predikál inspirálva kell lenni, csak akkor hathat beszédével hallgatóira, csak úgy látszik és érzik meg előadásán, hogy szívének teljességéből szól szája. Nagy gyülekezetekben, városokon, részint a hallgatóság váltakozása, részint a működő lelkészek többsége, kedvezőbb alkalmakat nyújt az egyházi beszédek kiváló előkészítésére. De nehéz helyzete van e téren a falusi lelkésznek, mert éveken keresztül minden vasárnapon újat mondani, ugyanazon hallgatóságnak figyelmét lekötöni, csak úgy lehet, ha a korral, napi eseményekkel haladva, gonddal és alkalmosszerűség megtartásával készíti elő egyházi beszédeit.

Sokszor kedélyvilága borult, szomorú események, veszteségek, vagy testi bajok is lelkére nehezülnek, s neki mindezeket feledni kell, lelki erejével azoknak felébe kell emelkednie, hogy az az óra, melyben híveit tanítja, mintegy legyen kiszakasztva a világi események befolyása alól, ott és akkor az evangéliom apostola munkálkodjék, a ki önuralommal és gyakran önmegtágadással Isten anyaszentegyházának szolgálatában hirdeti a szív és lélek életadó, vigasztaló és építő jézusi tudományát.

De lépünk ki a templomból, azon kívül is evangelizálnunk kell. Városokon felolvasó estélyeket, vallásos-erkölcsi irányú ünnepélyeket, összejöveteleket rendezhetnek, megkeresik az utat-módot, melylyel a hívek azon részének különösen, a kik vagy távolság, vagy napközbeni elfoglaltság miatt a közönséges isteniszteleteken nagyon ritkán lehetnek jelen, — lelkületökhöz férközzenek. A felolvasások csak úgy hatnak jótékonyan, ha bennök a vallásosan építő, hasznos és kellemes kidolgozás és előadás találkoznak. Szép és magasztos feladat épen a miveltebb közönséget a városi élvek, zajos, folytonos lázas izgatottságban sürgő-forgó társadalmi osztályát megnyerni, náluk érdeket kelteni az ilyszerű vallásos irányú estélyeken részvételle, — de nem kevésbé áldásos a nép alsó osztályát épen a miveltebbek közreműködésével a jézusi tudomány világával és szeretetével a vallásosságra és tiszta erkölcsiségre vezérelni. A jóté-

konyság, emberbaráti intézmények, egyletek alakítása ápolása szintén az evangelizáció ténye, melyekben a krisztusi tudomány szelleme megtestesül és gyümölcsözőzik.

Faluhelyen nincs ily széleskörű munkássági terünk, népünk szegény, a létfontartás küzdelme kimeríti lelki-estét; munkán kívül csak a pihenés, nyugalom jótékonyására vágyik. De felkereshetjük híveinket épen a munka terén, mezei foglalkozásaikban, s ha ott épületes társalgást kezdünk, ha az ipar, földmívelés munkája közben hasznos előadásokat tartunk, ha a természet kebelén a tudományos ismereteket, híveink értelméhez mérten közöljük és mindenütt az isteni hatalom, világkormányzás, gondviselés, jóság és szeretet bizonyítékait láttatjuk: bizony nem kevésbé evangelizálunk, mint a templomban.

De ott van nekünk az alkalmas időszak, a téli hónapok, mikor a külső mezei munka szünetel és hosszú estvéken a tudákos világlátott, de helytelen benyomásokkal vagy haszontalan kaszárnyai emlékekkel megrakott kiszolgált katonák badar mesékkal csavarják félre a képzelődő ifjúság esztét, ámitják az idősebbeket. Ezen időszakot fel lehet használni olvasó körök alakítására, hol a világ folyásáról, az egyháztörténetből, országos eseményekről felvilágosító magyarázatokat tarthatunk; erkölcsi olvasmányokkal, tanulságos történetekkel szelidítjük, nemesítjük híveink szívét és lelkét; a természet-tan, történelem, földrajz köréből szükséges és hasznos ismereteket közlünk velök, s mindezeket oly vonatkozásokkal adhatjuk elő, hogy a vallásos hit, a világ erkölcsi rendje iránti érzék ébredjen fel és erősödjék hallgatóinknál. A tudásvágy kisebb-nagyobb mértékben megvan minden emberben, s ha meg tudjuk választani a közlendő anyagot s eltaláljuk a módszert, e vágyat fokozhatjuk s eképen a művelődést terjeszthetjük. Alig van eset reá, hogy presbiteri gyűlés alkalmával a tárgyalás után a napi események szóba ne kerüljenek, s én legalább a rendelkezésünk alatti időt még felhasználom mindenkor, hogy vagy az egyházi és országos események, vagy az ipar terén felmerült újabb találmányok, vagy a gazdálkodás körében szerzett ismereteimet, olvasmányaimat közöljem a presbiterekkel, a kik aztán családjaik vagy barátaik körében tovább terjesztik a hallottakat, s így tanulnak majdnem észrevétlenül, de maradandó hatással sok hasznos dolgokat.

Mindezeket templomon kívüli evangelizációnak tartom. Magyar köznépünk természete nem tudja bevenni a külföldi egyháziasság pietisztikus szokásait, eljárásait; jó azokat ismerni s részben alkalmazni, de úgy hálátlan törekvés azt itt meghonosítani. Józan gondolkodású, minden jóra, szépre fogékony a mi közönségünk, csak találjuk meg a helyes utat, eszélyes szeretettel válaszszuk meg a közlés módszerét és a krisztusi szellemet átültethetjük híveink lelkületébe.

Mintha hallanám, hogy sokan azt mondják: hiszen tudjuk mi ezeket; de kérdem, hányan cselekszik? és bizony az ifjú nemzedék nem is igen tudja. Nem tartom azért felesleges dolognak megismertetni. Senki ne gondolja, hogy a predikálással lelkészi hivatalának legnagyobb és legterhesebb részét végezi. Igaz, hogy főmunkánk Isten igéjének hirdetése, templomban evangéliomi tanítások tartása: de munkánk nagyobb és terhesebb része a templomon kívül van, s minél jobban érzéketleníti a modern világ folyása az emberi szíveket a külső vallásos cselekvények gyakorlása iránt: annál nagyobb igyekezettel, több tudománnyal, s a mi leg-

főbb, önmegtágadó munkássággal kell nekünk Idvezítőnk nyomdokain haladni és Isten anyaszentegyházát evangéliumi szellemben építeni.

S—s.

A békés-bánati ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

Nagy érdeklődés és sokak jelenlétében tartotta meg egyházmegyénk második közgyűlését folyó hó 25. és 26. napjain Hód-Mező-Vásárhelyen, az egyház impozáns dísztermében, melynek lefolyásáról, illetve közérdeklődést megérdemlő mozzanatairól a következőkben értesíthetem lapunk igen tisztelt olvasóközönségét.

A gyűlés megnyitása előtt már 8 óra körül gyülekeztek az egyházak kiküldöttei a főgimnáziumi épületben. Majd nem sokkal ezután megkondult az ó templom nagy harangja, melynek elhangzó szavai után mentünk a már ekkor csaknem megtelt templomba. „Jövel szent Lélek ur Isten“ két versének áhitatos eléneklése végeztével a helybeli tanítói énekhar gyönyörű praecisitással adott elő egy templomi karéneket. Majd az egyház egyik nagy érdemű s buzgó lelkésze Pap Imre úr lépett a szószékbe, s „Im bé jöttünk nagy örömmel“ énekünk versei nyomán tartott egy, a szíveket teljesen megindító, buzgó áhitattal elmondott imádságot. Ezután ismét az énekhar énekelt a nála megszokott szabatosággal, s elénekülés közben kivonultunk az Úr házából.

Az egyházi díszteremben esperes úr mondott meghatározó imádságot, miután gróf Ráday Gedeon főgondnok úr megnyitó beszéde következett. Fájdalmasan jelenti Dr. Kovács István világi tanácsbíró úr halálát, kiből egyházmegyénk sokat veszített. Majd reflektál a bánati részen keletkező telepítvényekre, hol hűveink szaporodnak számban és erőben, s szép jövővel biztató új egyházaink keletkeznek. De e fölemelő jelenséget csaknem ellensúlyozza azon rideg való, hogy sok egyházunk csaknem összeroskad terhe alatt, hol hivatalnokai nyomorognak. Ezen segíteni kell. Valamint segíteni kell azon elszomorító dolgon is, hogy némely, tehetősebb egyházaink szeretnének a régebben elvállalt kötelességeik alól szabadulni. Most is van rá példa, hogy a debreczeni főiskola részére biztosított alapítvány elengedéseért való kérvény pártoló fölterjesztése kérelmezett.

Főgondnok úr után a város polgármestere, ki egyházunk főgondnoka, egyházmegyénk jegyzője Dr. Baksa Lajos üdvözölte a gyűlést a város és egyház nevében. Örömet fejezte ki a felett, hogy ezután ott tartanak állandóan gyűléseink, mely szavakra esperes úr fejezte ki az egyházmegye köszönetét.

Egyházi tanácsbíróul Szegedi Károly békési lelkész és Szeremlei Sámuel hódmezővásárhelyi lelkész választott meg. Világi tanácsbíró lett Fekete Márton, ki régebben jegyzője volt megyénknek. Szegedi öreg korára való tekintetből nem fogadja el a bizalmat, a két utóbbi pedig felajánlván szolgálatát, a gyűlés második napján feleskettett. Így választás alá kerül két egyházmegyei tanácsbíró, valamint az egyházi főjegyzőség is, melyről Szeremlei úr lemondott.

Az egyházak lelkészi állomásainak a jelentő iver nyomán való osztályozási tervezete elkészítésére, valamint a jelentő iver hitelesítésére s felülvizsgálatára egy bizottság neveztetett ki. Az állomások osztályozásánál elhatározott, hogy a 800 frton alóli 4-ik osztályu, 800—1200 3-ik osztályu, 1200—1500 2-ik osztályu, az 1500 frton felüli első osztályu leend.

Egyházmegyénk most választotta meg a gimnáziumi képviselőket Fútó Mihály h.-m.-vásárhelyi és

Török Gábor békési tanár személyében. Tanítói képviselőségre senki sem kapván többséget, újra kitűzetik a 4 legtöbb szavazatot nyert választás alá, kik is Vaday József békési, Egető Imre vásárhelyi, Kovács László békési, Veress Lajos orosházi tanítók.

Következett az esperesi általános jelentés, melyet a mult gyűlés határozata értelmében ki kellett volna nyomatni, s az egyházakhoz előre megküldeni. A nagymértékben való elfoglaltság miatt mostanról elmaradt. Ebből az általános jelentésből örömmel értesültünk a haladásról, mit a hitélet fejlődésében, a buzgóságban, az istenitisztelek szorgalmasabb látogatásában, az uri szentvacsorával való élésben tapasztalhatni. A biblia-magyarázaton sokan jelennek meg, lelki élvezettel hallgatják azt, ellenben a kátémagyarázat hallgatóinak száma folyton fogy. Sajnos jelenség a vadházások nagy száma, a baptizmus terjedése, valamint azon körülmény, hogy a hivatalnokok vasárnap is hivatalaikban lévén, az istenitiszteleket nem látogathatják. Sok eszmecsere folyt e szomorú jelenségek felett. Voltak, a kik ezeknek kiirtására a legradikálisabb gyógyszert ajánlották. Végre is — mint leghelyesebb — a lelkészi karnak különös figyelmébe ajánlott a belmissió legbuzgóbb gyakorlása. A presbiterium pedig tartsa számon a vadházások számát, gondoskodjék szeretettel, kimérettel azok okainak elhárítási módjáról, arról időnként az esperesnek jelentést tegyenek. A lelkészek pedig, ha a vadházasság oka a szegénység, mint eddig, úgy ezután is ingyen végezzék szolgálataikat.

A mult év folyamán települt a bánatban két tiszta ref. község: Andrásné és Rakitta. Mind a kettő nevet változtatott, az előbbi Bódogfalva, az utóbbi Igazfalva lett. — A miniszterium szépen segíve ez egyházainkat pénzzel és építkezésében. Bódogfalva anyásítva lön s bemutatta lelkészi és tanítói díjleveleit, melyekből kitűnik, hogy ott megválasztott hivatalnokainak elég tisztességes javadalmazása leend, mert a lelkészi 1200 frtra, a tanítói 700 frtra felmegy lakáson kívül.

A kánoni vizsgálati jegyzőkönyvek sok szépről és jó dologról tesznek említést. Ugy az egyház beléletében, mint az iskoláztatás fejlesztésében, a tanítási eredményben örvendetes haladás konstatalt. A hol hiányok tapasztaltak, azok jó részben elenyésztettek, vagy azok megszüntetésére a lépések megtették. Örömmel értesültünk, a derék és buzgó makói egyház azon hervadhatatlan érdemeiről, a melyet földéaki és csanádi filiája érdekében tanusított. Ez utóbbi nemsokára olyan helyzetben lesz az ő gondoskodásából, hogy anyásítatik. Vett neki a kincstártól évekkal ezelőtt birtokot. A törlesztésből még 4 év van hátra, s akkor circa 2000 frtot jövedelmező birtokából fentarthatja maga magát.

A missiói bizottság ülését nem tarthatván meg, esperes úr röviden jellemezte a missiói ügy állását. A missiói lelkészek, a becskerekai kivételével, megtették jelentéseiket. Ebben a nagyfontosságú ügyben is szép haladás észleltetett. Ezzel kapcsolatban említhetem meg, hogy Csanádmegyében, Földeák központtal egy missiói lelkészi állomás szervezése van tervben, mihez a vásárhelyi egyház örömmel hozzájárult, a makói egyház és a missiói bizottság nem adván be jelentését, érdemleges határozat nem hozott.

A temesvári egyháznak több rendbeli kérvénye került tárgyalás alá. A lelkészi felszaporodott teendőik elláthatása végett s.-lelkészi állomást szervezett. Míg ki nem mutatja az állomás javadalmazásának biztos alapját, csak ideiglenesnek tekintett ezen intézkedés. Az egyházmegye pár éve 200 frtot szavazott meg ezen

egyházunknak, az sok vita után a folyó évre is megadatott. Az ágostai ev. egyházzal való vagyonszerkezése céljából felirat intéztetik a kerület útján a bányai kerülethez, s erre nézve az egyházmegye saját kebeléből küld ki egy bizottságot.

A kovácsházai iskolák községivé tétele — több ízben lévén már tárgyalás alatt — jóváhagyatott.

Ittebe új adókulcsa, ennek, valamint a szkulyai egyháznak módosított tanítói díjlevele, valamint az orosházi lelkészi állomás díjlevele jóváhagyva lett. Szkulya, miután a minimumot nem éri el, 50 frt államsegélyt kér.

Mező-Berény 1852-ben 650 frtot ajánlott meg a debreczeni főiskola részére. Eddig fizette a kamatját, most kéri, hogy szorult viszonyaira való tekintetből engedtesék el ezen kötelezettsége. Kérvénye a kerülethez tétetik által.

A tanítói korpótléokra nézve nem adván még be minden egyház nyilatkozatát, más alkalommal fog egyházmegyénk határozatot hozni.

Szapárfalva, Ittebe a közalaphoz nem akar járulni. A kötelezettség alól nem lehetvén kibujni, szigoruan meghagyatott a legerélyesebb intézkedések megtétele.

Egyházaink és lelkészeink közül sokan folyamodnak a közalaphoz, segélyegylethez és államsegélyért. Kérvényeik — igényeik alábbszállításával — áttétetnek illetékes helyeikre.

Hertelendi-falva templomépítési célra részint kiküldöttek, részint esdő szózat által segélyt akar gyűjteni. Kérése késve érkező, tárgyalás alá nem került.

Tapasztaltatott, hogy a hivatalnoki földek sok helyt kiaknázatlanok, s erőtlenné tétetnek. Intézkedés szükségé forogván fenn, e fontos tárgy a jövő gyűlésre kitűzetett, felhivatván az egyházak ide vonatkozó nézeteik betérjesztésére.

A lelkészi özvegy- és árva-gyámintézet igen jól áll. Tagjainak tagdíját lejjebb szállította, sőt 5 év mulva a gyámolda tagjai felmentetnek a további fizetési kötelezettség alól.

Ezekben van szerencsém gyűlésünk lefolyását előadnom. Hogy a közebed nem maradt el, s lelkes felköszöntőkben nem volt hiány, az természetes.

Lele, 1894. szeptember 29.

Vöröss Zsigmond,
ev. ref. lelkész.

Külföldi apróságok.

Amerikai Christian-Endeavor egyletek. Körülbelül 10 évvel ezelőtt alapított Portlandban egy congregationalista lelkész, névszerint Clack, ifju emberekből egy egyesületet, melynek az volt a célja, hogy azt a sok lelket, melyek az akkor történt események következtében az ő egyházához csatlakoztak, annak kötelékében megtartsa és a keresztyéni életben előbbre vigye. Erről és az alábbiakról tanulságos dolgokat beszél el Müller „Ref. Kirchenzeitung“-ja. A nevezett egyesületnek, a mely ezen cím alatt alakult meg: „Jung Peoples Society of christian Endeavor“, csakhamar sok tagja lett úgy, hogy ma már 30,000 helyi egyesülete van 1,700,000 taggal a világ minden részében, főként Észak-Amerikában. Az egyletnek van Bostonban saját nyomdája, a mely több mint 50,000 példányban elterjedt folyóiratot, a „The Golden Rule“-t adja ki számos röpirattal és könyvvel együtt.

Az eljárás főbb vonásai a következők: Minden héten, leginkább vasárnap, istenitisztelet előtt ájtatosság tartatik, melyet fölvaltva az egyletnek egy-egy tagja vezet.

A praedikator is működik itt, de lehetőleg kevésszer, csak akkor, midőn szükséges az ifju tagokat minél tevékenyebb résztvevésre buzdítani ezen összejövetelekben. Miután a vezető egy rövid textust vett fel s magyarázott meg röviden, felszólítatik minden jelenlevő, hogy járuljon hozzá valami tekintetben a közös épüléshez. Némelyek előre bejelentett beszédeket mondanak, mások meg parallel textusokat olvasnak fel a magokkal hozott bibliából, vagy imádkoznak, vagy rövid beszédet tartanak. Minden vasárnapra a vezető egy írás-thémát tűz ki, még pedig olyat, a mely már előzetesen ismertette volt az egyházi lapokban. Így aztán minden tag elkészülhet az ájtatosságra s képes olyan adatokat szolgáltatni, a melyek az előttök fekvő témára vonatkoznak: másfelől pedig indítatva vannak, hogy odahaza lapozgassák a bibliát s valami, a jövő ájtatossági gyakorlathoz illőt találjanak. Olyanok, a kik még félnek nyilvánosan imádkozni, az által tanulják meg bátortalanságukat legyőzni, hogy minden ilyen vallásos gyakorlatnál ügynevezett mondat-imádkozás tartatik, nevezetesen a vezető kezdi az imádkozást rövid mondattal, melyet aztán a többiek önként követnek épen olyan mondatokkal. E mellett ügyelnek arra, hogy mindenki röviden s lehetőleg sebesen beszéljen. A vallásos gyakorlatokon kívül részt vesznek még a tagok a bizottsági összejöveteleken is. Külön bizottságot alkotnak azok, a kik az imádságra ügyelnek, külön, a kik az éneklésre, külön, a kik a terem feldíszítéséről gondoskodnak.

Minden negyedévben az ugyanazon kerületben lakó egyletek közgyűlést tartanak, az egy államban levők pedig minden alkalommal lelkes beszédek által hatnak a tagok kedélyére.

Tag lehet mindenki, a ki a következő fogadalmat leteszi: „A mennyiben az Ur Jézus Krisztusban hiszek, hogy ő engem erősít, ígérem, hogy törekszem mindent megtenni, a miről tudom, miszerint neki öröme lesz. Eletszabályhoz akarom magamat tartani: naponként imádkozni, bibliát olvasni, az egyházat minden módon támogatni, különösen a vasárnapi és hétköznapi istenitiszteletek látogatásával, ha csak valami olyan ok nem akadályoz, a mit jó lelkiismerettel hozhatok fel Idvezítóm előtt“ stb.

Felhozzák ezen egylet ellen azt az ellenvetést, hogy intézkedései és szokásai által a lelkészi hivatal szenved rövideget. Ez azonban nem áll, mert az ifjuság viszonya a lelképásztorokhoz ugyanaz marad. Különben is az egyletbe való belépés egészen az illető tetszésétől függ. És nem jobb-e, ha az ifjuság idejét igénybe veszi az isteni tisztelet és vallási gyakorlat, mintha üres idejét helytelen dolgokra fecsérelje el? Adj az ifjunak alkalmat, hogy jót tegyen, úgy eltávozik tőle minden gonosz!

Ausztráliában az új-zeelandi presbiteri egyház Neil praedikátort egy közgyűlésen megfosztotta hivatalától, mivel tagja volt egy theosophista társaságnak. A gyűlés nem tűrhette, hogy a presbiteri egyház szolgálja egyszersmind egy ilyen istentelen társaságnak is tagja legyen s ennek következtében közte és egyháza közt minden viszonyt megszüntetett. Természetesen most Neilt többen úgy ünnepelek, mint martyrt.

Dr. Hendersen, a szoczialis tudományok tanára Chicagóban egy statisztikát adott ki, hogy megczáfolja azt a némely agitátorok által felhozott állítást, mintha az amerikai munkások elhagynák az egyházat. Az adatok azt mutatják, hogy éppen oly nagy része tartozik a dolgozó munkásoknak az egyházhoz, mint a közel-

multban. Csak néhány nagyobb, a bevándorlások által megnépesedett városban állanak távol a munkások az egyháztól. Az Egyesült-Államokban a munkások $\frac{3}{4}$ része keresztyén s éppen nagyrészen a napszámosok a legbuzgóbb tagjai az egyháznak.

V.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése.

Október 3-ik napján d. e. 9 órakor vette kezdetét a tiszántúli ev. ref. egyházkerület őszi közgyűlése. A tagok elég szép számmal jelentek meg. Az elnöki széket Kiss Áron püspök és Vályi János főgondnok foglalták el; jegyzők: Tóth Sámuel, Elek Lajos, dr. Farkas Antal és dr. Bacsoni Lajos. Jelen voltak többek közt: Tisza Kálmán, gr. Degenfeld József, Ritók Zsigmond, gr. Ráday Gedeon, Thaly Kálmán, György Endre, Kovács Ferencz, Isaák Dezső, Nadányi Miklós, Szöllőssy Antal, Ármós Bálint, Lengyel Imre, Simonffy Imre, Ujjalussy Béla, Széll Akos, dr. Hajnal István, Rásó Gyula s több más buzgó világi férfiú; az egyháziak közül: Szabó János, Széll Kálmán, Dávidházy János, Lukács Ödön, Szabó Károly, Szeremley József, Doroghy Lajos, Szarka Boldizsár, Csernák István, Bencsik István, Nagy István, Süttő Kálmán esperesek, Szeremley Sámuel, Görömbey Péter, Könyves Tóth Kálmán, Tabajdy Lajos, Balogh Ferencz, Kiss Albert, Némethy Lajos, Zsigmond Sándor, Tatár János, Garzó Gyula, Ujlaki Gábor, Domby Lajos, Kallós Tivadar, Szathmáry Sándor, Balogh Ambrus, Gyulai László, Szele György, Kiss Bertalan s még számos jeles tagja a lelkes karnak. A tanári képviselők közül: dr. Öreg János debreczeni akadémiai igazgató, dr. Kovács Sándor jogakad. dékán, Dóczi Imre debreczeni, Futó Mihály h.-m.-vásárhelyi, Bodolay László mező-turi, Borsos János szatmári, Géresi Imre m.-szigeti gimn. igazgatók, dr. Papp Tibor, a szigeti jogakadémia igazgatója. A vendégek között láttuk Mitrovics Gyulát, sárospataki jeles hittanárt és a tiszáninneni egyházkerület főjegyzőjét is.

Kiss Áron püspök emelkedett szellemű, buzgó imával kérte a tanácskozásokra Isten áldását. Megnyitó beszédjében kegyeletes hangon, igazi bensőséggel emlékezett meg ev. ref. egyházunk nagy veszteségéről, a melyet báró Vay Miklós koronaőr, főrendiházi elnöknek, a tiszáninneni, egykor a tiszántúli egyházkerület főgondnokának, az igazi protestáns buzgóság példányképeének időközben történt elhunytá által szenvedett. Viszont az őszinte rokonszenv hangján említette fel a nagy Vay örökébe lépő báró Vay Béla borsodi főispánnak, a tiszáninneni egyházkerület és a sárospataki főiskola főgondnokává történt megválasztását.

A szokásos jelentések után a tárgysorozat rendjén az újonnan szervezett középiskolai felügyelőség betöltésének kérdése merült fel, a mely minden irányban élénk érdeklődést ébresztett. Bejelentetvén a pályázat eredménye, mely szerint két egyén jelentkezett, t. i. Joó István debreczeni főiskolai tanítóképezdei igazgató és dr. Nagy Zsigmond debreczeni főgymn. tanár, tárgyalás alá került egyúttal a tiszántúli ref. tanáregyesület választmányának e tárgyban beadott kérvénye.

A kérvényező választmány a tanár-egyesületi közgyűléstől nyert megbízatása folytán azt kérte az egyházkerületi közgyűléstől, hogy mielőtt a felügyelői állás betöltése iránt véglegesen intézkednék, a pályázat adásék ki a tanár-egyesület választmányának oly czélból, hogy arra vonatkozólag véleményt nyilvánítson s esetleg

hozzon javaslatba a pályázókön kívül még más oly szakférfiakat is, a kik szakképzettségük, tapasztalataik s egyéni képzettségeiknél fogva ez állásra különösen alkalmasak. Degenfeld József gróf a kérelmet teljesíthetőnek nem találja, miután a pályázat rendesen ki lett hirdetve, a pályázati kérvények beadattak. Különbösen sem lévén a tanár-egylet egyházi és iskolai szervezetünkbe beillesztve, azt a választásba való befolyásra illetékesnek nem tartja. Elek Lajos emel szót a kérvény mellett, kifejtvén, hogy minő fontossága van ez állásnak, s mennyire szükséges, hogy az érdekelt tanárok véleménye figyelembe vétessék ez állás betöltésénél. A pályázat szám szerint nem kielégítő, minthogy csak két pályázó jelentkezett. Mint más esetben is fordult már elő, az egyházkerület ez úttal is megtehetné, hogy a választandók közé más alkalmas férfiakat is felvesz. Tisza Kálmán a tanár-egyesület kérvényezésében nem lát beavatkozást az egyházkerület intézkedéseibe. A kérvényben felhozott okokat nagyon figyelemre [méltóknak találja. Sajnálja azonban, hogy már elkésve történik a fellépés, annyival is inkább, minthogy a pályázatot, a számot tekintve, maga is meddőnek találja. Indítványozza azonban, hogy küldjön ki az egyházkerület egy bizottságot, a mely összehasonlítván a pályázatokat a pályázati feltételekkel, mondjon véleményt arra nézve, hogy a pályázókot olyanoknak tekintie-e, a kik közül a választást meg lehet ejteni? E bizottság tagjaiul az elnökségen kívül kinevezettek: Tisza Kálmán, Szabó János és Dóczi Imre. A következő napon a bizottság jelentését megtette s annak alapján a választás titkos szavazással megejtetett, melynek eredménye lón az, hogy Joó István tanítóképezdei igazgató 46 szavazattal gymnasiumi felügyelővé választott. Dr. Nagy Zsigmond 4 szavazatot nyert, 15 szavazat pedig üresen adatott be. Szívvel óhajtuk, hogy az új felügyelő fontos állását a várakozásnak megfelelőleg tölthesse be s működése minden irányban megnyugvással találkozzék.

Több rendbeli miniszteri intézvény került tárgyalás alá, a melyek a jegyzőkönyvbe felfognak vétetni. Kiemeljük ezek közül a földmívelésügyi miniszter egyik leiratát, mely szerint a mezőhegyesi leányegyház kérelmét egy önálló lelkeszi állás javadalmazásának elvállalása iránt teljesíthetőnek nem találta, bár mindennemű könnyítést biztosít arra nézve, hogy az ott lévő hívek a kovács-házi lelkesz működését igénybe vehessék.

A klopódiai egyház ellen az országos tanítói nyugdíjalap részére követelt és kivetett 216 frt összeget a vallás- és közoktatásügyi miniszter töröltette ugyan, de az e czímen fizetendő évi 12 frt járulék alól jövőre nem mentette fel, holott az ott lévő iskolában lelkesz-tanító működven, az országos tanítói nyugdíjalap semmi megterhelhetésnek ezen tanítói állásból folyólag kitéve nem lehet. Tüzetesebb vita tárgyát képezte a vallás- és közoktatásügyi miniszternek két intézvénye, a melyekben az iparos- és kereskedő-tanoncz és a középkereskedelmi, továbbá iparos szakiskolákban és tanmühelyekben, a nagyobb siker érdekében, a hit- és erkölcs tanításának kötelezővé tétele iránt intézkedvén, felhívja az egyházi főhatóságot, hogy a jelzett tárgy tanításáról gondoskodják. Tisza K. indítványára elhatározott, hogy az esperesek és lelkeszek mindenütt gondoskodjanak már a folyó tanévben a lehetőség szerint a vallástanításról. Egyúttal a konvent kéressék fel, hogy addig is, a míg a lelkeszi fizetések országos rendezése megtörténhetik, a kormánynál tegyen lépéseket, hogy a vallástanítást, ott, a hol a lelkesz nem bírhatja el az ebből eredő terhet, anyagi segély nyújtása által tegye lehetővé.

Egyúttal az egyházkerület egy küldöttséget bízott meg azzal, hogy készítsen kimutatást azon egyházakról, a hol e tekintetben nehézségek forognak fenn s jelentését a következő gyűlésre terjeszse be. Az egyházmegyék pedig felhivatnak, hogy a küldöttség számára kívánt adatokat legalább egy hónappal a közgyűlés előtt szolgáltatassák be. Ez intézkedésektől egy régóta vajudó kérdés megoldását reméljük. Az új vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. báró Eötvös Loránd* értesítését kinevezte- téséről egyházkerületünk szíves tudomásul veszi s őt tiszteletteljes bizodalommal üdvözli.

Azután a közalapi segélykérvényekről tétetett jelentés, mely szerint 130 egyház 53,000 frtot, 107 lelkész 20,000 frtot, összesen 73,000 forintot kér. 98 egyház 11,508 frttal, 100 lelkész 7480 frttal ajánlatik segélyre. A rendkívüli államsegély iránt 19 egyház, 48 lelkész és 43 tanító adott be kérvényt. Ezek közül a bizottság 3 egyházat, 31 lelkészt, 31 tanítót ajánl segélyre, mindeniket 25 frttal, összesen 1625 frt. (Lásd lapunk más helyén!)

A következő napon a választások ejtettek meg. *Konventi tagokká* megválasztottak: Tóth Sámuel, Szabó János, Széll Kálmán, Szeremley József, gróf Dégenfeld József, Horthy István, Izsák Dezső, György Endre rendes, Szeremley Sámuel, Kiss Albert, Kovács Ferencz, dr. Tisza István póttagokká. A *közalapi bizottságba*: Szabó János, Széll Kálmán rendes, Izsák Dezső póttaggá. *Baldácsy-alap igazgatóságába*: Kiss Áron püspök, Vályi János főgondnok rendes, Tóth Sámuel, György Endre póttagokká. A *lelkész-képességi vizsgáló bizottság tagjaiul*: Szabó János, Dávidházy János, Szeremley József, Széll Kálmán és Szabó Károly választottak.

Végül megemlítjük, hogy a Buzás Pál lemondása folytán megüresedett főiskolai levéltárnoki állásra, közfelkiáltással Balogh Ferencz érdemes főisk. hittanár és egyházkerületi tanácsbíró választott meg. A főiskola történetének megírása iránt intézkedő u. n. történelmi bizottság tagjaivá lettek: Tóth Sámuel elnöklake alatt Balogh Ferencz, Géresi Kálmán, Thaly Kálmán, Lukács Ödön, Szeremley Sámuel, dr. Öreg János, Dicsőfi József.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Rendkívüli államsegélyben** részesültek 25 frtjával: I. A békés-bánati egyházmegyéből: Páncsovai egyházközség, Soós Zsigmond volt tanító. II. Beregi egyházmegyéből: Bakcsi Gyula derczeni, Saszter József m.-jányosi, Kölcsey Zsigmond csetfalvai, Péter Sándor rápsonyi, Sütő Miklós kajdasói lelkészek; Csürka József volt tanító, Halmi Miklós derczeni tanító, Heé Lajos volt tanító. III. Bihari egyházmegyéből: Ács Endre n.-kakuci, Doma Gyula fugyii, Hager Miklós darvasi, Józsa Gábor pósalaki lelkészek; Boor Károly pósalaki, Képes János siteri tanítók. IV. Ermelléki egyházmegyéből: Bán Sándor sz.-jobbii, Kalas István értarcsai, Sipos János tóti, K. Szabó József ábrányi lelkészek; Kalas Sámuel vajdai, Kágyi József tóti, Kiss Sándor sz.-jobbii, Nagy József felegyházi, Szathmári János monospetrii, Vida Ferencz adonyi tanítók. V. Felső-szabolcsi e. m.-ből: Csatáry Zsigmond sényői, Erdélyi Imre ramócsaházai, Nagy Lajos encsencsi lelkészek; Nagy Endre lorántházai, Papp Bertalan jákói, Szentpéteri István laskodói, Takács Zsigmond encsencsi tanítók. VI. M.-ugocsai e. m.-ből: Györfy Ede gödényházai, Kósa Aladár tekeházai, Szabó József péterfalvai

lelkészek. VII. Nagybányai e. m.-ből: Id. Kolumbán Sándor szatmárhegyi tanító. VIII. Nagykárolyi e. m.-ből: Csighy Ferencz királydaróczi lelkész, Szaniszló egyházközség, Szabó Károly fábiánházai, Veress Imre irinyi lelkészek; Bagoly Albert domahidai, Juhász Elek fábiánházai, Katona Sándor szaniszlói, Kocsár Imre gebei, Németh Sándor mérki, Obis Ferencz sz.-miklósi, Takács Ferencz irinyi tanítók. IX. Szatmári e. m.-ből: Hérmánszeg egyházközség, Andorkó Sándor darnói, Csépké Péter ricsei, Domján Pál szamosbecsi, Kazay Gyula gyúgyei, Kiss Lajos csaholczi, Pásztor Lajos angyalosi, Pótor Dániel szamos-ujlaki, Szabó Béla jánki, Szabó Sándor hérmánszegi lelkészek; Dudás Dániel szamosbecsi, Erdélyi Gusztáv ér-semlényi, Józsa Antal gyúgyei, Kalydi Lajos csaholczi, Lukács Árpád szamos-ujlaki, Melegh Károly kömörői, Vágó József majtisi tanítók.

— **Az Andaházi-Szilágyi intézet** növendékei kegyeletöknek szép kifejezést adtak okt. 2-án. Ekkor volt ugyanis az intézet alapítója, Andaházi-Szilágyi Mihály halálának félszázados évfordulója. A mondott nap délutánján a növendékek az intézeti nevelő vezetése alatt s néhány hittanhallgató kíséretében kivonultak az alapító hatvan utcai temetőben levő sírjához. Itt, miután díszes koszorut helyeztek az emlékkőre, Nagy Emil intézeti növendék mondott rövid beszédet, a melyben az alapító emlékének tiszteletben tartására s ennek méltó kifejezésére: szorgalomra, kitartó munkásságra buzdította növendéktársait. Ezután Szeremley Zsigmond 4. oszt. tanuló szavalt el egy ezen alkalomra írt költeményt. Végül Veres István, 3 éves hittanhallgató, intézeti nevelő mondott emlékbeszédet. Felmutatta a jóltevő alapító halhatatlan érdemét, kegyes áldozatkészségét, mely őt kiemelte a feledékenység ködéből s hálás kegyelet tárgyává tett mindazoknál, kiket jótékonyága segített pályájuk kezdetén. Kiemelte azt az eszmét, mely a növendékeket ide, e sírhanthoz vezérelte, és ez nem más mint *a hála*, melylyel tartoznak is mindig annak emléke iránt, a ki egész életében azért küzdött, hogy ők jólétben legyenek, a ki megadta nekik az eszközt, hogy derék, öntudatos emberekké válhassanak. Az újabb félszázados időszak küszöbén szívből kívánunk az intézetnek bel- és külterjes fejlődést, virágzást és izmosodást.

— **A sárospataki ev. ref. főiskola jogakadémiájában** az újonnan felállított *8-ik jogi tanszékre* az egyházkerületi gyűlés *dr. Finkey Ferenczet* választotta meg, a ki mint helyettes jogtanár már bebizonyította hivatottságát. Köteleztetett azonban arra, hogy az egyetemi magántanári képesítést 3 év alatt megszerezze. Sok szerencsét, erőt és kitartást kívánunk ifjú kartársunknak a szép, de terhes pályához! Megemlítjük egyúttal, hogy az egyházkerületi gyűlés megbízta a főisk. igazgató tanácsot azzal, hogy a *jogakadémiára nézve az államsegély igénybevitelének módoszatai felett tanácskozzék*. Tehát a sárospataki főiskola is megteszi azt a végzetes lépést, a mely intakt autonomikus jellegét kétségkívül meg fogja változtatni. Lehet ugyan, hogy ezen kényszerűség elől egyik tanintézetünk sem fog állandóan kitérhetni; de a legfőbb és legerősebb pontokra nézve ennek bekövetkezését késleltetnünk kellene; mert az idők nem tanácsolják ma még a régi erősségek önkényes feladását. De hát hagyományos szerencsétlenségünk: a pusztaság hiuságból származó partikulárizmus, még ma is oly intézmények fentartását erőszakolja reánk, a melyek alól régen kivették az alapokat a változott viszonyok s a melyeket életképesekké a legnagyobb áldozatok sem tehetnek többé. Bármily fájdalmas legyen is ránk nézve e tények beismerése, át kell azon egyszer esnünk, mert

sokkal fogyatékosabbak erőink, semhogy oktalan fényűzést engedhetnénk meg magunknak, a mikor tulajdonképen nélkülözünk kell. Nézetünk szerint nincs olyan államsegély, a mely megadhatná a sárospataki jogakadémianak azt, a minek egyedüli hiányát érzi, a kellő számú hallgatóságot. Egyébiránt óhajtjuk, hogy szüljön csodákat a buzgóság és erős akarat s virágozzék fel a különben is jól berendezett s kitünő tanerőkre támaszkodó akadémia.

— **Mezey Albert**, kuriai bíró, a szilágy-szolnoki egyházmegye főgondnokává választatván, székét igen tartalmas és több tekintetben figyelemre méltó beszéddel foglalta el. Különösen érdekes beszédjének azon része, a melyben az egyház új helyzetével és a lelkészek feladatával foglalkozik. „Eddigél — ugymond — a bevett vallások rendszere lévén megvalósítva, ennek kerületén belől jól-rosszul, ha az előirt közigazgatási és lelkészi teendők elvégeztettek, a felekezeti erők egyensúlyában változás elő nem idéztetett. Most azonban a meggyőződés szabadsága a felekezeti hatások alól kiszabadulván, az a vallásfelekezet gyarapodik, mely hitének tisztasága mellett, a közérkölciség előmozdítására, a vallásos érület felköltésére minél buzgóbb apostolokkal bír. És most elérkeztem ahhoz, hogy kedves papjaim, ti hozzátok szóljak. Tövises sanyaru pályátok van, az élet gondjaival naponként küzdenetek kell, családotok állapota biztosítva nincsen. És mégis-mégis mindent töletek várunk; mi világiak is befolyunk az egyház igazgatásába. Azonban ez mind semmi nélkülületek. Ti vagytok az egyház, a tan, az erkölcs fentartói. Megverem a pásztort és elszéled a nyáj. Ha a kath. egyház térítői az egyenlítő perzselő hevénel, a sarkok dermesztő hidegénéel fáradhatatlan buzgósággal terjesztik a vad népek között hitüket; Khinában, Japánban szembe mennek a felkonczolásnak, éheznek, nélkülöznek: hát a mi papjaink szívében ne lobogna fel a lelkesedés lángja, midőn az emberi szabadság, jólét és az üdvösség megvalósítására törekvő egyházunk megerősítéséről és megvédéséről van szó? Majd azután a világiakhoz fordul s helyesen jegyzi meg, hogy „mind hiában a papok igyekezete, lelkesedése, ha hasonló nem támad fel a hívek szíveiben is. Ne feledjétek — ugymond — hogy a mit az egyháznak áldoztok, annak minden fillére hazátokra, nemzetünkre hoz ezerszeres hasznot” stb. Örömmel üdvözljük a hú és derék férfiút új tisztében.

— **Tanév megnyitás.** A *karczagi ev. ref. gimnázium* — az építkezés miatt — csak mult hó 17-én nyilhatott meg. *Hajnal Elek* igazgató-tanácsi lelkészeknek buzgó imát mondott, mely után a törvények felolvastattak. Új tanárok *Simon Géza* és *Bátky Zsigmond*. Beiratkozott összesen a gimn. öt osztályába 162 növendék. A szép és pompásan berendezett (parkett, Bernhardt-féle vaspadok) új épületen most végzik az utolsó simítást s rövid idő alatt teljesen át lesz adva rendeltetésének. Az egyház azonban e nagy kiadás után (40 ezer frt) sem pihen, hanem példás áldozatkészségével még az őszön egy új központi leányiskola 17 ezer forinttal előirányzott építésébe kezd. A központi fiiskolát ugyan csak e nyáron 11 ezer forint költséggel alakította át.

— **Megjelent** a „*Hajnal*” bel-missiói folyóirat 6-dik száma; szerkeszti Dr. Szabó Aladár. A füzet változatos tartalmából kiemeljük hírneves hazánkfiának Dr. Duka Tivadarnak „Követésre méltó példák” cz. cikkét, melyben az angol népéletből valóban követésre méltó példákat sorol fel. Szikszay Aladár az egyházpolitikai javaslatok törvényerőre emelkedésével a „világiak kötelességéről” szól úgy a család körében,

mint a ker. társadalomban, mely kérdés felvetése különösen, midőn azt oly hivatott egyén teszi, ev. ref. egyházunk elvei szerint nagyon helyeselhető; ahol jogok vannak, ott természetes dolog levén kötelességekről is szólni. Ezután Stráner Vilmos közöl a drezdai belmissiói egyesület működéséről adatokat. Van a füzetben pár predikáció vázlat Berzier Jenő után fordítva, továbbá tárczacikk Kecskeméthy István, Szabó Aladár és Hörk József tollából. Hazai és külföldi könyvek jelzése, végül a Prot. Egyh. és Isk. Lapból külön lenyomásban Dr. Szabó Aladárnak „Budapesttől Londonig” című rajza olvasható.

TARTALOM-JEGYZÉK: Banderiális rendszer. Gyulai Pap Ferencz. — Tárcza: A Zsidókhoz írt levél kritikai és bibliai theologiai szempontból. — Tanügy: Három székfoglaló a debreczeni kollegiumban. L. T. — Nekrológ. Szikszay Zoltán. — Könyvismertetés. Csiky Lajos. — Közéletünk: Falusi levelek S-s. — A békés-bánati ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése. Vöröss Zsigmond. — Külföldi apróságok. V. — A tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése. — Különfélék. — Hirdetés.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

Dr. ERDŐS JÓZSEF és **Dr. BACZONI LAJOS.**

Pályázat.

A *szatmár-németi-i ev. ref. egyház*, segédlelkész-tanítói állásra pályázatot hirdet. Évi javadalmazás: A városi pénztárból havonkénti előleges részletekben 500 frt; az egyházi pénztárból évi 25 frt, utólagos évnegyedi részletekben fizetve; 27²/₃, azaz huszonhét kétharmad köbméter kemény, hasábos tűzifa, a város által beszállítva, melyből a tanterem is fűtendő lévén, a tanítót illető, tehát személyi használatra fordítható mintegy 20 köbméter értéke 60 frt; minden praedicatio vagy oratio halottól a kikisérési díj 1 frt, az általa mondandó beszéd-tartás díja 3 frt, így az összes évi stóla mintegy 80 frt; tisztességes lakhely. Kötelességek: az elemi V., VI-ik fosztály tantervszerű tanítása; minden vasárnap délután s az ugynevezett canonica órákon templomi lelkészi szolgálat. A segédlelkész-tanító három évre választatik, a melynek eltelté előtt három hónapi előleges felmondás után hagyhatja el csak állomását.

Az állomás f. évi december 1-ső napján elfoglalandó.

A kellően felszerelt kérvények *október 25. napjáig* alólirotthoz küldendők.

Szatmár-Németi, 1894. szept. 16.

Fésős András,

ev. ref. lelkész,
egyháztanácsi s iskolaszéki elnök.